

Glasiło Društva Novo mesto
Izhaja četrtletno – 15. februarja, 15. maja,
15. septembra in 15. decembra
Odgovorni urednik: Marjan Ivan Moškon
Letna naročnina 5 evrov,
člani dobivajo IZZIV brezplačno
Priprava za tisk: GRAFIKA TOMI
Tisk: TISKARSTVO OPARA

izziv

Novo mesto, 15. decembra 2011

Leto X, številka 4

Nepregledne so širjave Kukove gore ... nekdanj so jih pred Turki obvladovali uskoški branitelji cesarsko-kraljevih dežel, danes so raj za tisočere izletnike in pohodnike. Na žalost pa tudi za črnograditelje. Bi položaj krajinskega parka lahko zavrl take in podobne posege? (Foto: Andrej Bartelj)

Gorjanci so naravno zaledje Novega mesta in tudi širšega območja jugovzhodne Dolenjske, zato je njihovo varovanje smiselno tako z vidika varstva okolja in življenjskih virov (voda, zrak) kot z vidika ohranjanja narave in naravnih ekosistemov.

Prvna pobuda za pridobitev nekakšnega varstvenega statusa Gorjancev sega v leto 1978, ko je bil v Sošicah podpisan t.i. družbeni dogovor o ustanovitvi skupnosti spominskega območja Žumberak – Gorjanci »z namenom in ciljem trajnega obeleževanja in zaščite spomenikov in krajev, kjer so se na območju Žumberaka in Gorjancev vodile pomembnejše borbe...«. Kasneje, je bil za območje spominskega parka Žumberak - Gorjanci pripravljen tudi elaborat s popisom naravne in kulturne dediščine z usmeritvami, ki poudarja tudi naravovarstveni pomen območja. Žal se ta pro-

Gorjanci – krajinski park?

jekt ni udejanjil, nanj pa spominja turistična karta z vrisanim predlaganim območjem, ki so jo natisnili leta 1986. Zaradi nekaterih »razvojnih« pobud na Gorjancih (smučišča, turistični objekti, asfaltiranje cest) so v 90-tih letih 20. stoletja oživele ideje o zavarovanju Gorjancev z ustanovitvijo krajinskega parka, ki bi pa zajemal bistveno manjše območje osrednjega dela Gorjancev samo na slovenski strani. Pri tem je bilo v letih 1994 in 1995 zelo dejavno tudi Društvo Novo mesto (predvsem člana Janez Penca in Andrej Bartelj).

Leta 1999 so na hrvaški strani ustanovili »Park prirode Žumberak«, na naši strani pa so pristojne institucije zaradi spremenjene politike naravovarstva in uveljavljanje varstva preko

Nature 2000 (ki med drugim obsega tudi Gorjance) to idejo opustili.

Septembra 2011 je ideja o ustanovitvi krajinskega parka na Gorjancih znova *Nadaljevanje na 2. str.*

PO ODPRTJU RAZSTAVE ARHITEKTA M. LAPAJNETA

Kam greš Kandija?

»Dobre ideje nimajo starosti, imajo le prihodnost«. To misel Roberta Malleta je arhitekt Marijan Lapajne zapisal v vabilu na svojo razstavo o arhitekturnih problemih Kandije, poimenovani: KAM GREŠ KANDIJA?, in

na razstavo svojih fotografij, poimenovani MIMO-GREDE. Razstavo je v prodajnem salonu TPV AVTO d.o.o. na Kandijski cesti 60 v Novem mestu 7. decembra 2011 v nabito polnem salonu TPV d.d. odprl predsednik uprave

gospod Vladimir Gregor Bahč in bo na ogled do konca leta.

Razstavljenih je 69 barvnih fotografij; prevladujejo krajine, ulete v različna svetlobna razpoloženja, zanimivi vzorci, ki jih je izoblikovala narava in upodobljeni ljudje, ujeti v svoj vsakdan.

Arhitekturni del razstave obravnava prostor ob Kandijski cesti od spomenika NOB v Žabji vasi do izliva Težke vode v Krko. En del razstavljenega gradiva obravnava razmišljanja, zasnovne skice in risbe za prenovno in dograditev objektov ter za ureditev notranjih prostorov podjetja TPV d. d. ter fotografije stanja zgradb in območja pred in po izved- *Nadaljevanje na 2. str.*

Na odprtju razstave arhitekta Marijana Lapajneteta se je trlo Novomeščanov (Foto: Aleš Kirn)

Vse člane in prijatelje Društva Novo mesto vabimo na tradicionalno

novoletno srečanje

v četrtek,
22. decembra 2011,
ob 19. uri
v Hotelu KRKA.

Prispevek za večerjo, pijačo in prijetno glasbo znaša samo 25 evrov. Vabljeni so seveda tudi Vaši

življenjski sopotniki in prijatelji, ki se nam želijo pridružiti. Prosimo vas, da svojo udeležbo čim prej prijavite Evi Simič najpozneje do ponedeljka, 19. decembra 2011 (tel. št. 07/30 21 450).

Upamo, da se boste tudi letos tega srečanja udeležili v čim večjem številu in da boste nekateri ta večer popestrili z zanimivim in zabavnim programom.

UPRAVNI ODBOR

Gorjanci – krajinski park?

Nadaljevanje s 1. str.

oživila. Pobuda je prišla s strani Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva oz. njihovega predstavnika Zlatka Kataleniča, ki med drugim v tem projektu vidi tudi priložnost za oživitev čezmejnega sodelovanja s »Parkom prirode Žumberak«. Vodstvo iniciativnega odbora je prevzel bivši novomeški župan Franci Koncilija, na to temo pa sta bila tudi že organizirana dva sestanka. Prvi je bil 28. septembra na gradu Grm, na katerem se je sestala ožja skupina predstavnikov pobudnikov (Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva in KUD Žumberak) ter Zavoda za varstvo narave in Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Na sestanku se je izoblikovalo mnenje, da je bolj kot oblika varstva pomembna njegova vsebina. Zato je bilo sklenjeno, da se čim prej oblikuje delovna skupina zainteresiranih dejavnikov, ki delujejo na območju Gorjancev in ki s svojo dejavnostjo lahko vplivajo na njihov razvoj in varstvo. Na osnovi tega sklepa je bil 14. oktobra sklican sestanek na Gorjancih pri Miklavžu, na katerem so bili prisotni predstavniki zainteresiranih društev (Društvo slovensko-hrvaškega prijateljstva, društvo »Gorjanske košenice«, Planinsko društvo Krka, Društvo Novo mesto), pristojnih javnih služb (ZRSVN, ZVKDS, Zavod za turizem Novo mesto) ter predstavniki zasebnikov, ki gospodarijo z velikimi gozdnimi posestvi (npr. Družba Hren). Na sestanku so vsi prisotni poudarili koristnost takšnega sodelovanja in povezovanja pristojnih služb in organizacij, saj se le tako lahko zagotovi usklajeno izvajanje skupnih varstvenih ciljev na

Gorjancih. K sodelovanju je treba pritegniti tudi občine (Semič, Metlika, Novo mesto, Šentjernej, Kostanjevica in Brežice), pri čemer je treba paziti, da zadeva ne razpade na ozke občinske interese. Oblika povezovanja še ni določena, šlo pa naj bi za nekakšen konzorcij s skupnim ciljem ohranitve naravnih in kulturnih kakovosti Gorjancev skozi trajnostni razvoj, sanacije razvrednotenij ter oblikovanja območja miru in sožitja na obeh straneh državne meje. V tem smislu je vojašnica na Trdinovem vrhu tujek, ki bi jo morala nadomestiti vsebina, ki bi ta prostor povezovala, ne pa razdvajala. Dela na tem projektu se bodo nadaljevala v začetku prihodnjega leta, ko bo moral biti že znan njegov nosilec ter prvi konkretni cilji in naloge. Naša skupna naloga je, da Gorjance ohranimo našim zanamcem čim bolj neokrnjene.

MITJA SIMIČ

Kam greš Kandija?

Nadaljevanje s 1. str.

bi načrtovanih objektov in ureditev. Gre za primer uspešnega sodelovanja med sicer zahtevnim naložbenikom, ki ve, kaj potrebuje in zmore, in izkušenim arhitektom, ki je sposoben v mejah danega uveljaviti arhitekturna in oblikovalska načela stroke in lastne izrazne prepoznavnosti.

V drugem delu arhitekturne razstave Lapajne znova opozarja na neurejenost in zanemarjenost pomembnega mestnega prostora ob Kandijski cesti, na prometne probleme, ki stanje še poslabšujejo, na neusklajene posamične posege v prostor, ki praviloma le otežujejo nadaljnje smotrno urejanje prostora. Pravim, znova

Kot ptički so se na sončnem bregu nad Pangrč grmom zbrali podgurski hramčki točka za vstop v bodoči krajinski park iz novomeške smeri (Foto: Andrej Bartelj)

opozarja, ker je o teh problemih že leta 1996 pripravil obsežno študijo, arhitekturno in fotografsko gradivo »Kandija iz preteklosti v prihodnost – vizije in realnost«, ki je bilo razstavljeno v Kulturnem centru Janeza Trdine v decembru 1996. Že prej, leta 1986, je pisno opozoril tedanjo občinsko oblast na neprimerne in nezakonitost posege ob Resslerovi cesti in podal predloge za možne ureditve. Kot sam ugotavlja Lapajne vse brez uspeha!

Na grafičnih arhitekturnih risbah Lapajne podaja predloge za izpeljavo Kandijske ceste od križišča pred Šmihelskim mostom ob bolnišničnem območju (ob Krki) skozi Kandijsko križišče (pod-

zemno krožišče in parkirišča) do Žabje vasi. Analizira prostorske možnosti za umeščanje novih objektov, predlaga njihovo namembnost (tržnica ob krožišču), ureditev prometa po Kandijskem mostu, ureditev območja izliva Težke vode v Krko (podzemno parkirišče) in tu nov most čez Krko za pešce v širši peš povezavi Gotna vas - mesto - Bršljin. Podanih je še vrsta zanimivih predlogov za izboljšanje prometnih ureditev, za ohranjanje zelenih površin (drevja), za ureditev peš promenade Glavni trg - Kandija - Grmski grad, ponovne povezave Resslerove ceste s Trdinovo ulico in podobno. Vsega tu seveda ni mogoče razlagati, razstavo si je vredno ogledati!

Lapajne v gradivu navaja, da nima »...želje načrtovati končnih rešitev, risbe so samo simbolične, to je bolj spraševanje samega sebe, kaj bi se dalo narediti. To je bolj predlog občini, naj se že enkrat celovito loti tako dragocenega prostora s projektom. Treba je doreči strategijo in vsebino, za dokončne rešitve pa se naj občina dokoplje z urbanističnimi delavnicami, anketnimi natečaji in z natečajem samim. Skupaj z Društvom Novo mesto opozarjam in skušam pomagati s predlogi...«.

Arhitektka Marjana Lapajnet je treba občudovati in mu dati vse priznanje za trud, ki ga vlaga, da bi bilo naše mesto lepše bolj urejeno. Če mu je to v delovno zadovoljstvo, v pomiritev vesti, češ, naredil sem vse, kar sem mogel, pa ne gre zanemariti potrebnega časa

Naredimo vse, da bi razumeli boleče grlo.

Zato smo se za vas postavili ob velikansko lužo, ko je mimo peljal avto. In pršilo Septolete plus se pri vnetem grlu res izkaže, saj:

- ✔ hitro lajša močnejšo bolečino,
- ✔ hitro doseže široko površino grla,
- ✔ preprečuje nadaljnje okužbe.

Septolete
In vaše grlo spet deluje.

Kako nam gre v Mestni občini Novo mesto

Vse kaže, da je v Mestni občini Novo mesto zavladalo sožitje občank in občanov z oblastjo in kapitalom. Iz dneva v dan se vrstijo prireditve društev, od časa do časa tudi javnih zavodov, nekaj zanimivih projektov pa nas navdušuje, kot na primer tista o zaščiti vode in gradnji športnih objektov. Kritiki so v glavnem utihnili, pa ne vem, ali zato, ker so ocenili, da je vse v najlepšem redu, ali jih je kdo utišal ali pa so ugotovili, da niso učinkoviti. Morda je razlog tudi v tem, da je do sedaj v državi grešni kozel za vse predsednik vlade, pa so zato letele kritike tudi lokalnih medijev zlasti nanj.

No, kakšne vsebinske analize o duhovnem in gospodarskem stanju v občini nisem zasledila, vidim pa, da je nekaj odpuščenih šivilj Laboda, Prventa in Beti že zagotovilo donosnost kmetij, da imamo vsak dan več muzejskih zbirk po okoliških vaseh, da cvetijo manjša specializirana gradbena podjetja, da se polni Imosov center v Češči vasi in da se bogati turistična ponudba pod skupnim regionalnim vodstvom. Naravnost vzorno izdelano poslovno poročilo novomeškega farmacevtskega velikana prikazuje med drugim tudi to, da se donosnost kapitala ne zmanjšuje, kar potrjuje dodatno zaposlovanje pri največjem izvo-

zniku v državi na drugi strani Krke. Presežke lahko pričakujemo tudi pri vključenih v Leto evrop-

ske kulture, pa morda pri visokošolskih programih, šmihelskem konservatoriju in pri tistih, ki bodo

morali živeti tudi brez redne mesečne plače, kot so na primer brezposelni kiparji, pravniki, novinarji in ekonomisti. Ob tej skoraj idilično umirjeni in spodbudni klimi v naši občini se ni čuditi, da ni kaj posebnega slišati o delovanju občinske oblasti, o njenih naporih za večjo blaginjo občanov in ugodnejšo gospodarsko klimo ter o njenih prizadevanjih za uresničevanje izraženih skupnih interesov občanov. Kakšno vizijo upravljanja novomeške občine imajo njeni svetniki, mi ni znano, in tudi nisem zasledila, da bi kje poročali, kako bodo ugotavljali naše skupne interese in kako jih bodo uresničevali.

Ljubljanski podžupan ter svetniki pa so bili dokaj konkretni in so svoje zamisli na začetku mandata lepo predstavili v glasilu svoje občine. Pazljiv vpogled v njihovo vizijo nakazuje, da vsi skupaj pokrivajo vsa področja iz pristojnosti občine, kar je izjemno dobro, saj pripomore k enakomernemu razvoju vseh dejavnosti. Dobro bi bilo, da bi se tudi naši podžupan in svetniki zgledovali po njih.

Vizija svetnikov in podžupanov pa ne bi smela biti samo njihovo mnenje, pač pa bi moralo izhajati iz pobud svetov četrtinskih skupnosti, v katerih si prizadevajo za sodelovanje čim več ljudi pri oblikovanju kakovostnega bivalnega okolja.

Podatki o uresničevanju teh zamisli pa bi lahko nakazala poti dogovarjanja o skupnem interesu občanov, to je o tistem delu aktivnosti v občini, ki morajo biti kakovostno opravljene, da lahko delujejo gospodarske družbe, zavodi in civilna družba. Praviloma te aktivnosti ne zahtevajo ne vem veliko sredstev, zahtevajo pa kakovostno delo nosilcev funkcij, njihovo poistovetenje z nalogo in skrb za dobro večine.

V reviji Park je bilo nekoč napisano, da bi bilo dobro v Novem mestu ustanoviti bolj kritično naravn lokalni medij, ki bi objektiviziral poročanje o opravljenem delu tistih, ki se napajajo iz davkoplačevalskega denarja. Je morda kaj upanja, da se bo ta dobra zamisel kdaj kmalu uresničila?

IVAN HROVATIČ

Kapiteljska njiva

*Tisoč let je zemlja krila
čudovito sled davnine,
vešča roka je razkrila,
kaj ostane, ko vse mine.
Množica se je borila
in kolibe je gradila,
sled za njimi sproti zgine;
tisti, ki jih je častila,
kot božanstva jih ljubila,
tisti so zdaj sled davnine.*

*Koščki, komaj prepoznavni,
mrtvim so spokoj dajali;
njih sledi so v ruši travni,
v krošnje so se presnovali.
Vneti, kar preveč zvedavni,
njihov nič smo prekopali,
koščki so postali slavni
mrtvim dom smo razdejali.
Mar so res rodovi davni
to od nas pričakovali?*

*Hip v neskončnem je življenje,
kar ostane, so sledi:
sled je naše koprnjenje
in sprhnele pest snovi.
Kdo nam daje dovoljenje,
da razbrskamo sledi,
mar utihnjeno ihtenje
priča, da več groba ni?
Naj simbolno zadoščenje
vrne mir jim davnih dni.*

Bili smo na Kapiteljski njivi

Člani Društva Novo mesto smo si 8. julija 2011 ogledali arheološko izkopavanje na Kapiteljski njivi na Marofu, ki jih že skoraj tri desetletja izvaja Dolenjski muzej. Prekopali so že okrog 2 ha zemljišča in odkrili blizu 2000 grobov iz časov pozne bronaste dobe (9. in 8. stoletje pred n. št.) in starejše železne dobe, imenovane tudi halštat (8. do 4. stol. pred

n. št.). Izkopavanja vodi arheolog Borut Križ.

V hudi pripeki nas je popeljal na delovišče, kjer nam je obrazložil način dela, način pokopavanja v žarne grobove in značilnosti pokopavanja v rodovne gomile v času starejše železne dobe, kjer so skeletni grobovi razporejeni nekako v krogu ob vznožju gomile.

V enem odprtem žarnem grobu so bili vidni najdeni predmeti (keramična posoda), ki jih je strokovna ekipa dokumentirala pred prevzemom, delovna ekipa mlajših (dijakov, študentov) pa je odkopavala zgornjo plast zemljine. Kljub vročini je bilo delovišče kar živahno!

Na številna vprašanja je arheolog Križ dajal zanimiva pojasnila z njemu lastno širino vedenja, zgovornostjo in duhovitostjo. Raziskovanje Kapiteljske njive še ne gre h koncu, obsežnost že raziskanega in predvidevanega pa priča o vitalnosti rodov, ki so od davnine tu živeli.

IVAN HROVATIČ

Kdove koliko glav je pred okrog dvatisoč petsto leti odsekal ta meč s Kapiteljske njive?

Arheolog Borut Križ razlaga izletnikom iz mesta, kaj počnejo »žličkarji« na vrhu Marofa (oba posnetka: Andrej Bartelj)

JOŽA MIKLIČ

*Zdravja in zadovoljstva v novem letu 2012 Vam želi
Upravni odbor Društva Novo mesto*

Foto: Marijan Lapajne

Društvena kronika 2010

12. januarja – Seja upravnega odbora ob 19h v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Razprava o nadaljnjem delu društva. – Predsednik društva je v odstopu. – Kako najti novega predsednika. – Izdaja nove številke glasila IZZIV.

10. februarja – Prvi sestanek ožje skupine upravnega odbora društva ob 18h pri Evi Simič. – Kako rešiti problem vodenja društva do zбора članov.

15. februarja – izid prve številke IZZIVA, leto X.

24. februarja – Drugi sestanek ožje skupine upravnega odbora ob 18h pri Evi Simič. – Sklep: Mitja Simič formalno vodi in zastopa društvo do konca svojega mandata v letu 2012. V tem času prevzame funkcijo podpredsednika in skrb za redno delo društva Matjaž Verbič.

17. marca – Seja upravnega odbora ob 19h v prostorih Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Obravnava in sprejem zaključnega računa za leto 2010. – Smernice za nadaljnje delo društva.

Matjaž Verbič prevzame mesto podpredsednika društva in namestnika predsednika.

31. marca – Seja upravnega odbora ob 20h v prostorih Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Priprave na zbor članov društva.

5. aprila - ZBOR ČLANOV DRUŠTVA ob 18h v mali dvorani Kulturnega centra Janeza Trdine. – Sprejem letnega poročila, zaključnega računa in letnega poročila za leto 2010. – Sklep: Mitja Simič formalno vodi in zastopa društvo do konca svojega mandata leta 2012. Pripraviti pogovorni večer o problemih poteka tretje razvojne osi na območju občine.

5. maja – Seja upravnega odbora ob 20h v prostorih Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Nadaljnje delo društva. – Priprave na pogovorni večer.

15. maja – izid druge številke IZZIVA, leto X.

25. maja – POGOVORNI VEČER na temo »Tretja razvojna os« ob 18h v

mali dvorani Kulturnega centra Janeza Trdine.

9. junija – Seja upravnega odbora ob 20h v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Zaključki s pogovornega večera. – Priprava na Bazar nevladnih organizacij.

18. junija – BAZAR nevladnih organizacij. – Društvo je sodelovalo na posebni stojnici s svojimi publikacijami (zborniki) in glasilom IZZIV ter dvema stojaloma s prikazom nekulturnega stanja v mestu.

23. junija – Seja upravnega odbora ob 20h v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Poročilo z bazarja. – Pregled udejanjanja programa društva, sprejetega na zboru članov.

8. julija – Društvo je organiziralo vodeni ogled izkopavanj na Kapiteljski njivi pod vodstvom našega člana arheologa Boruta Križa.

Za naslov:

27. avgusta – GALERIJA NA PROSTEM na Glavnem trgu od 9h do 15h v organizaciji likovnega društva Mavrica in Društva Novo mesto.

7. septembra – Seja upravnega odbora ob 20h v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Pregled sklepov z zadnje seje upravnega odbora. – Priprave in načrti za nadaljnje delo društva.

15. septembra – izid tretje številke IZZIVA, leto X.

23. septembra – Prikaz in ogled dejavnosti v Narodnem domu za člane društva.

19. oktobra – Seja upravnega odbora ob 19h v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Priprave na fotografsko razstavo Marjana Lapajneteta v TPV ter na pogovorni večeri o Kandiji in Glavnem trgu.

9. novembra – Seja upravnega odbora ob 19h v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Novo mesto.

Sodelujte v IZZIVU

IZZIV bo lahko kritično obravnaval pereče zadeve tudi z vašo pomočjo, če boste v njem sodelovali s svojimi pogledi, mnenji, predlogi in opozorili. Na željo vas bomo podpisali s kratico ali z izmišljenim imenom, vendar morate uredništvu sporočiti pravo ime, naslov in po možnosti tudi telefon. V uredništvu jamčimo, da bo vaša istovetnost za vse druge ostala tajna. Prispevke pošljite na naslov: za IZZIV, Cankarjeva 37, Novo mesto ali po elektronski pošti

izziv.nm@gmail.com

Zelo dobrodošle so tudi fotografije s podatki, kje in kdaj so bile posnete.

– Pregled udejanjanja sklepov in zadolžitev s prejšnje seje.

6. decembra – Seja upravnega odbora ob 19h v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Novo mesto. – Priprave na fotografsko razstavo Marijana Lapajneteta in pogovorni večer o Kandiji.

7. decembra – izid posebne številke IZZIVA, leto X, ob odprtju razstave arhitekta Marijana Lapajneteta.

7. decembra – Fotografska razstava Marijana Lapajneteta v sodelovanju z Društvom Novo mesto ob 19h v prostorih Tovarne posebnih vozil Novo mesto.

14. decembra – POGOVORNI VEČER na temo »Kam greš Kandija?« ob 10h v prostorih Tovarne posebnih vozil Novo mesto.

15. decembra – izid četrte številke IZZIVA, leto X.

22. decembra – Tradicionalno novoletno srečanje članov Društva Novo mesto ob 19h v Hotelu KRKA. EVA SIMIČ